

การประเมินความต้องการจำเป็นในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา
ระดับหลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิต
Needs Assessment for Quality assurance Process
in Bachelor of Education

วิรุจน์ บัวงาม^{*1} พงศ์เทพ จิระโร^{**2} เสกสรรค์ ทองคำบรรจง^{***3} และปนัดดา จูเกลา^{****4}

¹สาขาวิจัย วัดผลและสถิติการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา

^{2,3,4}คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

E-mail: wirutbuangam@hotmail.com

Received: November 24, 2018; Revised: December 6, 2018; Accepted: December 8, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิต 2) เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิต ตัวอย่างได้แก่อาจารย์ประจำ สังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 361 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .975 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์และจัดลำดับความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร Needs Index แบบปรับปรุง $PNI_{Modified}$

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพที่เป็นจริงในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิตในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และสภาพที่คาดหวังในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิตในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ความต้องการจำเป็นในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิต มีค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.275 ถึง 0.550 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกพบว่า ความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 คือ หลักสูตรดำเนินการปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ($PNI_{Modified} = .550$) รองลงมาคือ หลักสูตรดำเนินการพัฒนาอาจารย์ด้านการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ($PNI_{Modified} = .520$) และหลักสูตรดำเนินการสำรวจความพึงพอใจของอาจารย์และนักศึกษาต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ($PNI_{Modified} = .513$) ตามลำดับ

คำสำคัญ: การประเมินความต้องการจำเป็น การประกันคุณภาพการศึกษา หลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิต

Abstract

The purposes of this research were to: 1) Study the actual conditions and conditions that should be in the implementation of educational quality assurance in the bachelor of education program. 2) Study needs assessment for educational quality assurance in the bachelor of education program. The samples used in this research were from 361 Lecturer in Faculty of Education Rajabhat University selected by the multi-stage random sampling. Statistics used to analysis were percentage, mean (\bar{x}), standard deviation (S) and Priority Needs Index Modified ($PNI_{Modified}$)

The research results were as follows:

1. The actual condition of the education quality assurance in the bachelor of education program

was at the high level. The expected conditions for conducting educational quality assurance in the bachelor of education program were at the highest level.

2. The needs for educational quality assurance in the bachelor of education program had $PNI_{Modified}$ values between 0.275 and 0.550. In order of priority order, the first 3 needs are as follows: The program is designed to improve the teaching and learning process in order to improve the 21st century skills. ($PNI_{Modified} = .550$). followed by The program is designed to develop teachers in the 21st century. ($PNI_{Modified} = .520$) The program explores the satisfaction of teachers and students toward learning support. ($PNI_{Modified} = .513$), respectively.

Keywords: Needs Assessment, Educational Quality Assurance, Bachelor of education program

บทนำ

การประกันคุณภาพ (Quality Assurance) เป็นแนวคิดที่ถูกนำมาใช้ในการศึกษาของประเทศไทย ภายหลังจากมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จนถึงปัจจุบัน ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก โดยการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการสร้างระบบและกลไกในการพัฒนา ติดตาม ตรวจสอบและประเมินการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นไปตามนโยบาย เป้าหมาย และระดับคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนดให้ถือว่าการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและทุกระดับการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2558) ในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบันอยู่ภายใต้การกำกับดูแลจากหน่วยงานต้นสังกัดคือสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ทำหน้าที่กำหนดแนวทางการพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาระบบประกันคุณภาพโดยยึดหลักเสรีภาพทางวิชาการและควมมีอิสระในการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2558) ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) 2) การกำกับ ติดตามคุณภาพ (Quality Audit) และ 3) การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) (พงศเทพ จิระโร 2546) ทั้งนี้ ในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2557-2561 ได้มีการกำหนดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน 3 ระดับ คือ ระดับหลักสูตร ระดับคณะ และระดับสถาบัน โดยจะมุ่งเน้นที่การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร

ให้มีการดำเนินการตั้งแต่การวางระบบคุณภาพการควบคุมคุณภาพ การติดตามตรวจสอบคุณภาพการประเมินคุณภาพ และการพัฒนาคุณภาพ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ใช้บัณฑิต (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2558) อย่างไรก็ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษานั้นยังจำเป็นต้องพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง มีความเป็นพลวัตและพัฒนาไปเป็นวัฒนธรรมคุณภาพ (Quality Culture) ในทุกสถาบันอุดมศึกษา (กิตติชัยวัฒนานิก 2550)

ครู เป็นปัจจัยที่มีสำคัญมากที่สุดในห้องเรียนและเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อคุณภาพการศึกษาทั้งนี้เพราะคุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู (เจริญวิญญู สมพงษ์ธรรม 2554) คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ เป็นสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทโดยตรงในการผลิตและพัฒนาครูให้ได้ครูที่มีคุณภาพ ดังนั้นการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับหลักสูตรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบข้อมูลที่เป็นผลการดำเนินงานตามเป้าหมายหรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและคุณภาพของบัณฑิตเมื่อสำเร็จการศึกษาที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ว่าไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงาน

การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs assessment) เป็นกระบวนการประเมินเพื่อกำหนดความแตกต่างของสภาพที่เกิดขึ้น/สภาพปัจจุบันกับสภาพที่ควรจะเป็น/สภาพที่คาดหวังและนำผลที่ได้มาวิเคราะห์และประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่าสมควรที่จะมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงแก้ไขหรือไม่ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์และเชิงบวก (Witkin and Altschuld 1995; สุวิมล ว่องวานิช 2548) จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่คาดหวัง และประเมินความต้องการจำเป็นในการดำเนินการประกัน

คุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิตตามแนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กำหนดประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การกำกับมาตรฐาน องค์ประกอบที่ 2 บัณฑิต องค์ประกอบที่ 3 นักศึกษา องค์ประกอบที่ 4 อาจารย์ องค์ประกอบที่ 5 หลักสูตรการเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน และองค์ประกอบที่ 6 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของหลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิตให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิต
2. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิต

วิธีดำเนินการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ใช้กรอบการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) (สุวิมล ว่องวานิช 2548) โดยเป็นกระบวนการประเมินเพื่อกำหนดความแตกต่างของสภาพที่เป็นอยู่จริงปัจจุบันกับสภาพที่คาดหวัง ในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิตตามแนวของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติใน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำกับมาตรฐาน 2) บัณฑิต 3) นักศึกษา 4) อาจารย์ 5) หลักสูตรการเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน และ 6) สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้และบูรณาการแนวคิดรอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills 2015) จากนั้นนำผลมาวิเคราะห์เพื่อประเมินช่องว่างหรือความแตกต่างของสภาพที่เกิดขึ้น ทำให้ทราบว่าสภาพที่เป็นอยู่จริงควรเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร การประเมินความต้องการจำเป็นทำให้ได้ข้อมูลไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์และเป็นการเปลี่ยนแปลงทางบวก

ตัวแปรที่ศึกษา

สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวัง
ความต้องการจำเป็น

ประชากร

ประชากร คือ อาจารย์ประจำ สังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวนทั้งสิ้น 2,779 คน(สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2560)

ตัวอย่าง

ตัวอย่าง ได้แก่ อาจารย์ประจำ สังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 38 แห่งกำหนดขนาดของตัวอย่าง จำนวน 350 คน (Yamane 1973) สุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) (บุญเรียง ขจรศิลป์ 2543)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 แบบประเมินความต้องการจำเป็นในการประเมินคุณภาพระดับหลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิตข้อความคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับโดยใช้รูปแบบการตอบสนองคู่ (Dual-Response Format) ประกอบด้วย “การประเมินสภาพที่เป็นจริง” และ “ประเมินสภาพที่คาดหวัง” ของการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิต จำนวน 32 ข้อ มีค่า IOC เท่ากับ .60 ถึง 1.00ค่าอำนาจจำแนก (r) เท่ากับ .54 ถึง .88 ค่าความเชื่อมั่น (α -Cronbach Coefficients) เท่ากับ .97 ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามเพิ่มเติมจาก จำนวนทั้งสิ้น 400 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามกลับคืน ตรวจสอบความสมบูรณ์ จำนวนทั้งสิ้น 361 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังด้วยค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) วิเคราะห์ประเมินความต้องการจำเป็น โดยวิเคราะห์และจัดลำดับความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร Priority Needs Index : PNI_{Modified} (สุวิมล ว่องวานิช 2548)

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพที่เป็นจริง ในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิตในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก (\bar{x} = 3.52, S = .02) เมื่อจำแนกเป็นองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกได้แก่ องค์ประกอบที่ 5 หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมิน

ผู้เรียน ($\bar{x} = 3.84, S = .241$) รองลงมา คือองค์ประกอบที่ 1 การกำกับมาตรฐาน ($\bar{x} = 3.75, S = .281$) และองค์ประกอบที่ 2 บัณฑิต ($\bar{x} = 3.57, S = .325$) ตามลำดับ ส่วนองค์ประกอบที่ 4 อาจารย์ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x} = 3.35, S = .338$)

2. สภาพที่ควรจะเป็นในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิต ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.65,$

$S = .016$) เมื่อจำแนกเป็นองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การกำกับมาตรฐาน ($\bar{x} = 4.97, S = .106$) รองลงมา คือ องค์ประกอบที่ 5 หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน ($\bar{x} = 4.90, S = .129$) และองค์ประกอบที่ 6 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.89, S = .068$) ตามลำดับ ส่วนองค์ประกอบที่ 2 บัณฑิต มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x} = 4.86, S = .207$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังในการประเมินคุณภาพ การศึกษาระดับหลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิต

องค์ประกอบ	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่คาดหวัง		
	\bar{X}	S	แปลผล	\bar{X}	S	แปลผล
องค์ประกอบที่ 1 การกำกับมาตรฐาน	3.75	.28	มาก	4.97	.10	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 2 บัณฑิต	3.57	.32	มาก	4.86	.20	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 3 นักศึกษา	3.55	.22	มาก	4.89	.11	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 4 อาจารย์	3.35	.33	ปานกลาง	4.87	.16	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 5 หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน	3.84	.24	มาก	4.90	.12	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 6 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	3.52	.11	มาก	4.89	.06	มากที่สุด
เฉลี่ย	3.52	.02	มาก	4.65	.01	มากที่สุด

3. ผลการประเมินความต้องการจำเป็นโดยวิเคราะห์และจัดลำดับความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร Priority Needs Index : PNI ($PNI_{Modified}$) เมื่อพิจารณาเรียงองค์ประกอบ พบว่า มีค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.318 ถึง 0.452 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหา

น้อยใน 3 ลำดับแรก พบว่า ลำดับที่ 1 องค์ประกอบที่ 4 อาจารย์ ($PNI_{Modified} = .452$) รองลงมา คือ องค์ประกอบที่ 5 หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน ($PNI_{Modified} = .404$) และองค์ประกอบที่ 6 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ($PNI_{Modified} = .309$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ลำดับความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จำแนกตามองค์ประกอบ

อันดับที่	$PNI_{Modified}$	องค์ประกอบ
1	.452	องค์ประกอบที่ 4 อาจารย์
2	.404	องค์ประกอบที่ 5 หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน
3	.390	องค์ประกอบที่ 6 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้
4	.376	องค์ประกอบที่ 3 นักศึกษา
5	.360	องค์ประกอบที่ 2 บัณฑิต
6	.318	องค์ประกอบที่ 1 การกำกับมาตรฐาน

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความต้องการจำเป็นในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิต มีค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.275 ถึง 0.550 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยใน 3 ลำดับแรก พบว่า ความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 ได้แก่หลักสูตรดำเนินการปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ($PNI_{Modified} = .550$) รองลงมาคือ หลักสูตรดำเนินการพัฒนาอาจารย์ด้านการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

($PNI_{Modified} = .520$) หลักสูตรดำเนินการสำรวจความพึงพอใจของอาจารย์และนักศึกษาต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ($PNI_{Modified} = .513$) หลักสูตรนำผลการสำรวจความพึงพอใจของอาจารย์และนักศึกษาต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้มาปรับปรุงการดำเนินงาน ($PNI_{Modified} = .465$) และหลักสูตรดำเนินการปรับปรุงระบบและกลไกการคัดเลือกอาจารย์การบริหารอาจารย์ การส่งเสริมและพัฒนาอาจารย์ ($PNI_{Modified} = .450$) ตามลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิต จำแนกรายข้อ

อันดับที่	$PNI_{Modified}$	องค์ประกอบที่	รายการ
1	.550	5	หลักสูตรดำเนินการปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
2	.520	4	หลักสูตรดำเนินการพัฒนาอาจารย์ด้านการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21
3	.513	6	หลักสูตรดำเนินการสำรวจความพึงพอใจของอาจารย์และนักศึกษาต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้
4	.465	6	หลักสูตรนำผลการสำรวจความพึงพอใจของอาจารย์และนักศึกษาต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้มาปรับปรุงการดำเนินงาน
5	.450	4	หลักสูตรดำเนินการปรับปรุงระบบและกลไกการคัดเลือกอาจารย์การบริหารอาจารย์ การส่งเสริมและพัฒนาอาจารย์

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพที่เป็นจริงในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิตในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก พบว่า องค์ประกอบที่ 5 หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน รองลงมาคือ องค์ประกอบที่ 1 การกำกับมาตรฐานและองค์ประกอบที่ 2 บัณฑิต ตามลำดับ ส่วนองค์ประกอบที่ 4 อาจารย์ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ทั้งนี้ในองค์ประกอบที่ 5 หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจะพบว่า หลักสูตรดำเนินการจัดทำรายละเอียดของหลักสูตรตามแบบ มคอ.2 ที่สอดคล้องกับมาตรฐานคุณวุฒิสาขา/สาขาวิชามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ หลักสูตรดำเนินการจัด

ทำรายงานผลการดำเนินงานของรายวิชาและผลการฝึกประสบการณ์หลังสิ้นสุดภาคการศึกษา 30 วันทุกรายวิชา และ หลักสูตรดำเนินการจัดทำรายละเอียดของรายวิชาตามแบบ มคอ.3 เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้เกิดกับผู้เรียน ตามลำดับ ส่วน หลักสูตรดำเนินการจัดทำรายละเอียดของหลักสูตรตามแบบ มคอ.2 ที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดและ องค์ประกอบที่ 2 บัณฑิต เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า หลักสูตรดำเนินการสำรวจภาวะการมีงานทำของบัณฑิตทุกปีการศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ หลักสูตรดำเนินการประเมินคุณภาพของบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติประเมินโดยผู้ใช้บัณฑิต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และหลักสูตรนำผลการสำรวจภาวะการมีงานทำของบัณฑิตมาประกอบการปรับปรุงหลักสูตร มีการปฏิบัติใน

ระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า หลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้มีการดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร ตามระบบที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กำหนดและดำเนินการตามการประกันคุณภาพหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ในประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี) อย่างไรก็ตามจากผลการศึกษา พบว่า ในการดำเนินการดังกล่าวยังมีบางประเด็นที่มีผลการดำเนินการในระดับปานกลาง ได้แก่ องค์ประกอบที่ 4 อาจารย์ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2558) ได้ศึกษาสภาพการผลิตและพัฒนาครูในประเทศไทย พบว่า ดัชนีคุณภาพของคณาจารย์คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ตามระบบการให้คะแนนในการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษาได้คะแนน 2.13 จากระบบ 5 แต้ม แสดงว่า คณาจารย์ของคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ของประเทศไทยมีคุณภาพระดับ 2 คือ “ต้องปรับปรุง” ดังนั้นหลักสูตรควรพิจารณาดำเนินการให้มีคุณภาพมากขึ้น สอดคล้องกับแนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนดกล่าวคือ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรจะมุ่งไปที่ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา มากกว่าการประเมินคุณภาพเพื่อให้สามารถส่งเสริมสนับสนุน กำกับ ติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามที่กำหนดเพื่อสะท้อนการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2558)

2. สภาพที่คาดหวังในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิตในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

การศึกษาสภาพที่คาดหวัง ในการดำเนินการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิต เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก พบว่า องค์ประกอบที่ 1 การกำกับมาตรฐาน มีสภาพที่คาดหวังในระดับมากที่สุด ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ องค์ประกอบที่ 5 หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน และองค์ประกอบที่ 6 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ตามลำดับ ส่วนองค์ประกอบ 2 บัณฑิต มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ในองค์ประกอบที่ 1 การกำกับมาตรฐาน มีสภาพที่คาดหวังในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นราย

ข้อ พบว่า หลักสูตรดำเนินการจัดทำรายงานผลการดำเนินการของหลักสูตรตามแบบมคอ.7 แล้วเสร็จภายใน 60 วัน หลังสิ้นสุดปีการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ หลักสูตรดำเนินการจัดทำรายละเอียดของหลักสูตรตามแบบ มคอ.2 ที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 และหลักสูตรดำเนินการจัดทำรายละเอียดของรายวิชาตามแบบ มคอ.3 เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้เกิดกับผู้เรียนตามลำดับ องค์ประกอบที่ 5 หลักสูตรการเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน พบว่า หลักสูตรดำเนินการเปิดรายวิชาเลือกเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ หลักสูตรดำเนินการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนสอดคล้องผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนดในรายวิชาและหลักสูตร และหลักสูตรดำเนินการปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามลำดับ และองค์ประกอบที่ 6 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ พบว่าหลักสูตรดำเนินการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งสนับสนุนทางการศึกษา เช่น หนังสือฐานข้อมูลเพื่อการสืบค้นทรัพยากรการเรียนรู้วารสารวิชาการเพียงพอกทันสมัย รองลงมาคือ หลักสูตรดำเนินการจัดหาพื้นที่/สถานที่สำหรับนักศึกษาและอาจารย์ ได้พบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยนสนทนาหรือทำงานร่วมกัน และหลักสูตรนำผลการสำรวจความพึงพอใจของอาจารย์และนักศึกษาต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้มาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีความคาดหวังที่จะดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตรตามระบบที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนดทุกองค์ประกอบ ทั้งนี้เพื่อให้การผลิตบัณฑิตมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2558)

3. ผลการประเมินความต้องการจำเป็นโดยวิเคราะห์และจัดลำดับความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร Priority Needs Index : PNI (PNI_{Modified})

ความต้องการจำเป็นในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรสาขา ครุศาสตรบัณฑิต เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยใน 3 ลำดับแรกพบว่า ลำดับที่ 1 องค์ประกอบที่ 4 อาจารย์ รองลงมา คือ องค์ประกอบที่ 5 หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน และองค์ประกอบที่ 6 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ แสดงให้เห็นว่าการ

ดำเนินงานด้านอาจารย์ ควรได้รับการปรับปรุงและพัฒนาเป็นลำดับแรก สอดคล้องกับแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2558) กล่าวว่า อาจารย์เป็นปัจจัยบ่อนที่สำคัญของการผลิตบัณฑิตผู้เกี่ยวข้องต้องมีการออกแบบระบบการบริหารและพัฒนาอาจารย์เพื่อให้ได้อาจารย์ที่มีคุณภาพเหมาะสมและสอดคล้องกับ Winch, C. (1996) ที่กล่าวว่า ส่วนสำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพได้ นั่นก็คืออาจารย์ผู้สอนและมีผลต่อคุณภาพของผู้เรียน (Banwet D. K. and Datta B. 2003) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยใน 3 ลำดับแรก พบว่า ความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 ได้แก่ หลักสูตรดำเนินการปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 รองลงมา คือ หลักสูตรดำเนินการพัฒนาอาจารย์ด้านการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 และหลักสูตรดำเนินการสำรวจความพึงพอใจของอาจารย์และนักศึกษาต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้อยู่ ตามลำดับ

จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า หลักสูตรสาขาครุศาสตร์บัณฑิต มีความต้องการจำเป็นในการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น เป็นไปตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตรตามระบบที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2558) สอดคล้องกับ สุวิมล ว่องวานิช (2548) กล่าวว่า ในภารกิจกรมที่ต้องดำเนินการในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาคือจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลจากการประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อให้รู้สภาพที่เป็นอยู่และสิ่งที่กำหนดเป้าหมายที่ต้องบรรลุและยังเป็นกระบวนการที่จะช่วยในการวางระบบการพัฒนาและบริหารคุณภาพ การติดตามตรวจสอบ และการประเมินคุณภาพได้

ข้อเสนอแนะ

1. ผลการวิจัย พบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรสาขาครุศาสตร์บัณฑิตในองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์ยังมีการดำเนินการในระดับปานกลางและมีความต้องการจำเป็นเพื่อปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานเป็นลำดับที่ 1 ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรพิจารณาปรับปรุงการดำเนินงานในองค์ประกอบดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเช่น การพัฒนา

ด้านการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 การส่งเสริมและพัฒนาอาจารย์ การส่งเสริมสนับสนุนการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการในระดับชาติและนานาชาติและการพัฒนาอาจารย์ด้านตำแหน่งทางวิชาการที่สูงขึ้น (ผศ., รศ., ศ.) เป็นต้น

2. ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนและเชิงลึกมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นาวาตรี ดร.พงศ์เทพ จิระโร อาจารย์ ดร.เสกสรรค์ ทองคำบรรจง อาจารย์ ดร.ปนัดดา จูเกลา อาจารย์ที่ปรึกษาคุณุณีพันธ์ และขอบคุณคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏที่เป็นตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กิตติชัย วัฒนานิก. “การประกันคุณภาพอุดมศึกษาระบบปัจจุบันและความท้าทายในอนาคต.” เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเฉลิมพระเกียรติฯ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2550.

คณะกรรมการการอุดมศึกษา, สำนักงาน. คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษาฉบับปีการศึกษา 2557. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์, 2558.

คณะกรรมการการอุดมศึกษา, สำนักงาน. สถิติข้อมูลการศึกษา. (ออนไลน์) 2560 (อ้างเมื่อ 24 มกราคม พ.ศ. 2561). จาก http://www.info.mua.go.th/information/show_all_statdata_table.php?data_show=4.

เจริญวิษณุ สมพงษ์ธรรมและคณะ. “รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การศึกษาแนวโน้มคุณลักษณะของครูไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2562),” การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพและผู้ประกอบการวิชาชีพทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว, 2554.

บุญเรียง ขจรศิลป์. วิธีวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

- พงศ์เทพ จิระโร. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ
ภายในสำหรับบริหารศึกษาเฉพาะทางกองทัพเรือ.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2546.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. **สถานภาพการผลิต
และพัฒนาครูไทย.** กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวาน
กราฟฟิค จำกัด, 2558.
- สุวิมล ว่องวานิช. **การประเมินความต้องการจำเป็น.**
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2548.
- Banwet, D. K. and Datta, B. "A study of the effect
of perceived lecture quality on post-
lecture intentions," **Work Study.** 52, 5
(Cited March 2003): 234-243.
- Partnership for 21st Century Skills. **P21 Framework
Definitions.** (online) 2015 (Cited 2018
August 19). Available from : http://www.p21.org/storage/documents/docs/P21_Framework_Definitions_New_Logo_2015.pdf.
- Taro Yamane. **Statistics : An Introductory
Analysis.** 2nd ed. New York: Harper & Row,
1973.
- Winch, C. **Quality and education.** Oxford, United
Kingdom: Blackwell, 1996.
- Witkin, Altschuld. **Planning and Conducting
Needs Assessments : A Practical Guide.**
London: Sage Publications, 1995.